



Subventionerade anställningar för nyanlända

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet regeringens skrivelse 2013/14:199 Riksrevisionens rapport om subventionerade anställningar för nyanlända och två motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Utskottet anser att granskningen visar att instegsjobben och nystartsjobben fyller olika, och var för sig viktiga, funktioner för de nyanlända. Som framhålls av såväl Riksrevisionen som regeringen bildar de två stöden en väl fungerande kedja från instegsjobb via nystartsjobb till en osubventionerad anställning. Utskottet delar regeringens bedömning att Riksrevisionens granskning är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med uppföljningen av instegs- och nystartsjobben. Utskottet förutsätter att regeringen och Arbetsförmedlingen tar till vara de synpunkter på deras arbete som Riksrevisionen har lämnat.

Utskottet anser att såväl de principiella som de praktiska invändningarna mot instegsjobb och nystartsjobb till nyanlända som framförs i motionerna saknar grund. Utskottet anser inte heller att det vore lämpligt att införa hårdare krav på arbetsgivare som kan tänka sig att anställa nyanlända med nystartsjobb.

Utskottet anser att regeringens skrivelse 2013/14:199 kan läggas till handlingarna och att motionerna bör avslås av riksdagen.

I betänkandet finns två reservationer (S,V) och (SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Subventionerade anställningar för nyanlända	5
Reservationer	15
1. Subventionerade anställningar för nyanlända (S, V)	15
2. Subventionerade anställningar för nyanlända (SD)	15
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Skrivelsen	17
Följdmotionerna	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Subventionerade anställningar för nyanlända

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:A12 av Mattias Karlsson (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:A13 av Ylva Johansson m.fl. (S) och

lägger skrivelse 2013/14:199 till handlingarna.

Reservation 1 (S, V)

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 12 juni 2014

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Jessica Polfjärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jessica Polfjärd (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Mehmet Kaplan (MP), Andreas Carlson (KD), Jenny Petersson (M), Kerstin Nilsson (S), Anna-Lena Sörenson (S), Ismail Kamil (FP), Björn Söder (SD), Göran Lindell (C) och Ali Esbati (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet regeringens skrivelse 2013/14:199 Riksrevisionens rapport om subventionerade anställningar för nyanlända och två följdmotioner.

På talmannens uppdrag överlämnade riksdagen den 28 november 2013 Riksrevisionens granskningsrapport Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända? (RiR 2013:17) till regeringen i enlighet med den hanteringsordning som tillämpas sedan årsskiftet 2010/11.

Riksrevisor Claes Norgren föredrog rapporten på utskottets sammanträde den 3 december 2013.

Regeringen överlämnade den 20 mars 2014 skrivelse 2013/14:199 till riksdagen. En kommittémotion från Socialdemokraterna och en enskild motion (SD) har väckts med anledning av skrivelsen. En förteckning över förslagen återfinns i bilagan.

Utskottets överväganden

Subventionerade anställningar för nyanlända

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationerna 1 (S,V) och 2 (SD).

Bakgrund

Instegsjobb infördes 2007 och regleras i förordningen (1997:1275) om anställningsstöd. För att kvalificera sig till instegsjobb ska den nyanlända ha fyllt 20 år, vara anmäld hos Arbetsförmedlingen och inom de senaste tre åren ha beviljats uppehållstillstånd eller uppehållskort. Den arbetsgivare som anställer någon som uppfyller kriterierna får stöd med 80 procent av lönekostnaden, dock högst 800 kronor per dag. För ett instegsjobb kan arbetsgivaren också få ett handledningsbidrag på 50 kronor per dag under stödets första tre månader. För en anvisning till stödet krävs att personen studerar eller har fått utfästelse att studera sfi. Stödet lämnas till arbetsgivare som kan intyga att anställningens lön och andra anställningsförmåner lämnas enligt kollektivavtal, eller är likvärdiga med förmåner enligt kollektivavtal i branschen. Det ställs också krav på försäkringsskydd för arbetstagaren. Dessa villkor prövas i de enskilda fallen av Arbetsförmedlingen som sedan beviljar eller avslår stödet. Stödet beviljas under högst två år för anställningar på halvtid eller mindre. För anställningar som omfattar mer än halvtid beviljas stöd under högst ett år.

Nystartsjobb infördes också 2007. Nystartsjobb är en ordinarie anställning, men har en lönesubvention som utgår till arbetsgivare som anställer en person som är skyddsbehövande eller anhöriginvandrare, eller familjemedlem till en EES-medborgare, och som inom de senaste tre åren har beviljats uppehållstillstånd eller uppehållskort. Arbetsgivaren får en ekonomisk kompensation som motsvarar två gånger de arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgift för den anställda som arbetsgivaren ska betala in. Stödet lämnas i form av en kreditering på arbetsgivarens skattekonto. Stöd lämnas under tre år från tidpunkten för beslut om uppehållstillstånd eller uppehållskort. Arbetsgivaren ska ge den anställda lön enligt eller likvärdigt med kollektivavtal i branschen. Till skillnad från när det gäller instegsjobb ställs det dock inga krav på att anställningen ska omfatta förmåner och försäkringar som är likvärdiga med kollektivavtal. Eftersom nystartsjobben är ordinarie anställningar är den anställda berättigad till statlig arbetslöshetsersättning och förtur till arbete hos arbetsgivaren enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS). Nystartsjobben är, till skillnad från instegsjobben, en rättighet för arbetsgivaren, vilket innebär

att arbetsgivaren alltid kan räkna med att få subventionen om villkoren är uppfyllda. Nystartsjobben räknas därför inte till de arbetsmarknadspolitiska programmen. Däremot ska Arbetsförmedlingen kontrollera att anställningen motsvarar de uppställda kraven. Ett nystartsjobb kan pågå fram till den dag arbetstagaren passerar treårsgränsen och alltså inte längre räknas som nyanländ.

Riksrevisionens rapport

Riksrevisionens iakttagelser

Riksrevisionen konstaterar i granskningsrapporten *Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända? (RiR 2013:17)* att instegsjobb och nystartsjobb för nyanlända är avsedda att spela en viktig roll för nyanländas arbetsmarknadsetablering. Inga genomgripande utvärderingar har emellertid gjorts av hur väl stöden fungerar.

Riksrevisionen har i granskningen kunnat konstatera att instegsjobbare och nystartsjobbare har fått förbättrad arbetsmarknadsstatus efter stöden. På grund av den utformning av stöden som regeringen har valt – där det saknas jämförelsegrupper – går det dock inte att beräkna om de två subventionerade anställningarna för nyanlända har någon effekt på individernas arbetsmarknadsresultat och om de i så fall är samhällsekonomiskt effektiva.

Riksrevisionens analys visar att de som har haft ett nystartsjobb har signifikant högre sannolikhet att få ett arbete inom den treåriga uppföljningsperioden än dem som inte haft nystartsjobb. Granskningen visar att instegsjobb ökar sannolikheten för ett nystartsjobb och att nystartsjobb ökar sannolikheten för ett ordinarie arbete. Riksrevisionen drar slutsatsen att en kedja av insatser, först instegsjobb med sfi och sedan nystartsjobb, leder till att den nyanlända på sikt närmar sig den ordinarie arbetsmarknaden.

Riksrevisionen kan konstatera att både instegsjobben och nystartsjobben för nyanlända är koncentrerade till ett fåtal branscher och yrken. Granskningen visar också att en relativt stor andel av arbetsgivarna uppger att de är missnöjda med instegsjobbarnas och nystartsjobbarnas kunskaper i svenska.

Granskningen visar att nystartsjobben i väsentlig utsträckning tränger undan instegsjobben. På papperet är subventionsnivån för instegsjobb betydligt högre än för nystartsjobb, men instegsjobbets relativt låga takbelopp samt försäkringskravet gör att det för vanliga lönenivåer är ganska små skillnader i faktisk subvention mellan ett instegsjobb och ett nystartsjobb. Undanträngningen kommer också av att nystartsjobben berättigar till arbetslöshetsersättning efter avslutad anställning, vilket exempelvis leder till att vissa kommuner väljer nystartsjobb framför instegsjobb för att hålla kostnaderna för försörjningsstöd nere.

Granskningen visar att instegsjobben generellt uppfyller stora delar av deltagarnas arbetsutbud. Vid sidan om instegsjobbet ska den nyanlända även läsa sfi. En tänkbar konsekvens av att den anställda har åtaganden på mer än heltid är enligt myndigheten att sfi-studierna blir lidande.

Utöver att nystartsjobben tränger undan instegsjobben finns en rad andra förklaringar till att instegsjobben inte blivit så många som avsetts. Granskningen indikerar att det bör finnas en potential för fler kvinnor att ta del av instegsjobben. Större arbetsgivare i såväl den privata som den offentliga sektorn är inte lika känsliga för den ekonomiska stimulans som ett instegsjobb innebär och har därför hittills erbjudit få instegsjobb.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Utforma arbetsmarknadspolitiska insatser så att effektutvärderingar möjliggörs.
- Upprätthåll en skillnad i faktisk subventionsgrad mellan stöden, exempelvis genom att ställa samma krav på förmåner och försäkringar på båda stöden och/eller genom en höjd taknivå för instegsjobben.
- Undvik att söka skapa fler instegsjobb genom generösare regler.
- Om regeringen önskar öka antalet instegsjobb krävs det enligt Riksrevisionens bedömning ett mer aktivt och riktat arbete hos Arbetsförmedlingen för att nå fler arbetsgivare. Ett sådant arbete kräver med största sannolikhet mer resurser.
- Ändra återrapporteringskraven för uppföljningen av instegsjobb och nystartsjobb så att den visar arbetsmarknadsresultatet efter avslutat stöd.
- Ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att följa upp och utvärdera risker som är förknippade med att instegsjobb och nystartsjobb koncentreras till vissa yrken och branscher, och återför kunskapen till de berörda arbetsförmedlarna.
- Ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att närmare undersöka flödena förknippade med insatskedjan instegsjobb–nystartsjobb och det vidare flödet till reguljära jobb, i syfte att undersöka vilka egenskaper i kedjan av åtgärder som är särskilt gynnsamma.
- Ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att följa upp instegsjobbarnas sfi-studier under och efter avslutat instegsjobb.

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till Arbetsförmedlingen:

- Inom ramen för det befintliga uppdraget; undersök möjligheterna att effektivisera arbetet med arbetsgivarkontakter.
- Gör inga undantag från sfi-kravet för att få till stånd fler instegsjobb. Förtydliga och förankra en samsyn i myndigheten kring vikten av svenskstudier och av parallella etableringsaktiviteter för nyanlända. Utveckla och förtydliga handläggarstödet till följd av detta.

Skrivelsen

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen instämmer i skrivelse 2013/14:199 i Riksrevisionens övergripande bedömning att instegsjobb och nystartsjobb i stort sett fungerar som avsett och att stöden medför att fler nyanlända på sikt närmar sig den ordinarie arbetsmarknaden. Regeringen instämmer även i flera av de förklaringar som Riksrevisionen har lämnat till varför inte fler instegsjobb har skapats. Regeringen gör bedömningen att Riksrevisionens iakttagelser i huvudsak stämmer överens med resultaten av den kartläggning av de olika subventionerade anställningarna som Statskontoret på uppdrag av regeringen genomförde under 2011. Statskontorets kartläggning visade enligt regeringen bl.a. att de olika stödformerna i relativt stor utsträckning förefaller komplettera varandra på ett sätt som svarar mot regeringens intentioner.

Regeringen konstaterar att det finns olika metoder för att utvärdera effekter av olika stöd. Det bör enligt regeringen framhållas att det behövs en avvägning mellan ett omedelbart införande av generella insatser som kommer fler till del och försök med insatser i mindre skala för att möjliggöra användning av kontrollgrupper. Regeringen vill betona, vilket även Riksrevisionen lyfter fram, att det finns arbetsmarknadsforskning som visar att de program som mest liknar ordinarie anställningar har mest positiva programeffekter (se t.ex. IFAU:s rapport 2011:7, Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt).

När det gäller risker förknippade med att instegsjobb och nystartsjobb koncentreras till vissa branscher konstaterar regeringen att det ansvar som ledningar vid statliga myndigheter har när det gäller den interna styrningen och kontrollen har tydliggjorts genom myndighetsförordningen (2007:515) och förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Myndigheternas ledningar ska kontinuerligt genomföra analyser av verksamheten och hantera risker förknippade med verksamhetsansvaret.

Regeringen konstaterar att granskningen bekräftar den iakttagelse som bl.a. Statskontoret har gjort, att nystartsjobben framstår som mer attraktiva för arbetsgivare än instegsjobb och andra former av anställningsstöd. Regeringen anser att stöden kompletterar varandra. I likhet med Riksrevisionen vill regeringen framhålla att det är önskvärt med en kedja av insatser där instegsjobb följs av nystartsjobb, eftersom detta ökar sannolikheten för att individen får ett arbete.

Regeringen konstaterar att Riksrevisionens granskning avser perioden 2007–2012 och framhåller att vissa ändringar i regelverket trädde i kraft den 1 februari 2013 för att stimulera arbetsgivare att anställa fler nyanlända med instegsjobb. Regeringen kan konstatera att efter en nedgång under 2012 ökade antalet personer med instegsjobb under 2013. Regeringens utgångspunkt är att insatser för nyanländas etablering bör genomföras tidigt och i så stor utsträckning som möjligt parallellt med varandra. Grundtanken med instegsjobb är att anställningen ska vara kopplad till deltagande i sfi eller uppnådda resultat

inom sfi, och innehålla tydliga handledande inslag. Regeringen vill dock framhålla att en anvisning till instegsjobb ska vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad, vilket innebär att en anvisning får göras endast om den framstår som lämplig, både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Regeringen anser att det är viktigt att arbetsgivare och arbetssökande har förtroende för Arbetsförmedlingen och uppfattar den som legitim. Regeringen instämmer i att en viktig förklaring till det relativt låga antalet instegsjobb kan vara att arbetsgivare har låg kunskap om instegsjobben och de möjligheter som stödet erbjuder. Såsom Riksrevisionen framhåller ökade Arbetsförmedlingens kontakter och överenskommelser med arbetsgivare markant under 2012. Regeringen anser att det är angeläget att Arbetsförmedlingen fortsätter arbetet med att förbättra sina kontakter med arbetsgivare.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen anser att det är viktigt att Arbetsförmedlingen på bästa sätt bidrar till att underlätta för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden, bl.a. genom anvisningar till instegsjobb och nystartsjobb för nyanlända. Regeringen ser löpande över styrningen av Arbetsförmedlingen och följer noga myndighetens arbete med de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2014 gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att fortsätta att utveckla, förbättra och öka arbetsgivarkontakterna. Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att inom ramen för en bred översyn av Arbetsförmedlingen bl.a. analysera hur myndighetens kontakter med arbetsgivare ytterligare kan förbättras. Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2016.

Regeringen har vidtagit åtgärder i syfte att förbättra Arbetsförmedlingens kontroll av risker förknippade med bl.a. anställningsstöden. Enligt regleringsbrevet för 2014 ska Arbetsförmedlingen den 15 maj 2014 och i samband med årsredovisningen för 2014 redovisa hur myndigheten arbetar för att motverka och följa upp fel i handläggningen av arbetsmarknadspolitiska stöd och överutnyttjande av sådana stöd. Vidare har en särskild utredare i uppdrag att kartlägga förekomsten av oegentligheter, överutnyttjande och andra felaktigheter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2014.¹

Riksrevisionens granskning är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med uppföljningen av instegs- och nystartsjobben. Regeringen förutsätter att Arbetsförmedlingen tar till vara de synpunkter på myndighetens arbete som Riksrevisionen har lämnat.

I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens granskningsrapport är slutbehandlad.

¹ Utredningen om åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten överlämnade den 27 mars 2014 betänkandet *Det ska vara lätt att göra rätt - Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten* (SOU 2014:16).

Motionerna

I ärendet har två motioner väckts, en kommittémotion från Socialdemokraterna och en enskild motion (SD).

Socialdemokraterna föreslår i motion 2013/14:A13 av *Ylva Johansson m.fl.* att det ska krävas försäkringar och förmåner som är likvärdiga med kollektivavtal för att en person ska kunna anställas på ett nystartsjobb. Partiet konstaterar att nystartsjobben skiljer sig från instegsjobben på så sätt att de inte räknas som ett arbetsmarknadspolitiskt program. Till skillnad från när det gäller instegsjobben ställs inga krav på att anställningen ska omfatta försäkringar och förmåner som är likvärdiga med kollektivavtal. Socialdemokraterna menar att detta sannolikt är ett bakomliggande skäl till att nystartsjobben tränger undan instegsjobben. Partiet framhåller att personer som är nya på den svenska arbetsmarknaden kan antas sakna egna kontaktnät och att de nyanlända därför måste anses befinna sig i en utsatt situation. Socialdemokraterna menar att kollektivavtalet är en försäkran om schyssta villkor och en bra start på den svenska arbetsmarknaden.

Mattias Karlsson (SD) föreslår i motion 2013/14:A12 *yrkande 1* att instegsjobben ska slopas. Motionären menar att det är helt centralt att Riksrevisionen flaggar för att de positiva resultat som tillskrivs instegsjobbssreformen kan bero på att de mest resursstarka nyanlända är de som har lättast att få instegsjobb och senare ett ordinarie arbete. Det finns därför enligt motionären starka skäl att ifrågasätta värdet och samhällsnyttan med reformen. Motionären anser det också vara högst anmärkningsvärt att regeringen vid instegsjobbss införande valde ett system som innebär att det inte skapas några jämförelsegrupper, eftersom det omöjliggör en säker utvärdering av reformens utfall och samhällsnytta. *Matias Karlsson* anför vidare att instegsjobben gör skillnad på människor utifrån etnisk bakgrund och således är en diskriminerande åtgärd. Även beträffande nystartsjobben finns enligt motionären regelverk som gynnar nyanlända invandrare i förhållande till andra grupper. Det föreslås att regelverket kring nystartsjobb förändras så att ingen missgynnas på basis av sin etniska tillhörighet eller vistelsetid i landet (*yrkande 2*).

Utskottets ställningstagande

Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden

Utskottet vill inleda med att slå fast att en ökad rörlighet mellan länder inom och utom EU kommer att bli allt mer betydelsefull för att klara de demografiska utmaningar som bl.a. Sverige står inför. Av information som lämnades av SCB vid utskottets sammanträde den 24 oktober 2013 framgick exempelvis att den åldersgrupp som är allra mest aktiv på den svenska arbetsmarknaden, personer i åldersgruppen 25–64 år, minskade (som en andel av alla personer i åldern 15–74 år) med 4 procentenheter mellan 2001 och 2012. Motsvarande nedgång i resten av Norden var mindre, och i resten av Europa observe-

rades i stället en uppgång. Det finns och kommer även fortsättningsvis att finnas ett stort behov av att människor söker sig till Sverige och finner en väg in på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar i sammanhanget den migrationsöverenskommelse som regeringen har ingått med Miljöpartiet och som på olika sätt har gjort Sverige till ett öppnare och mer välkomnande land.

Utskottet kan konstatera att migration tvärtemot vad som ibland påstås i debatten i regel har en positiv finansiell effekt för den mottagande staten. Av OECD:s Migration Outlook 2013 framgår att invandring hade en positiv effekt om ca 0,35 procent av BNP för hela OECD och 0,20 procent för Sverige. Utskottet noterar också att av den sysselsättningsökning om totalt 310 000 personer i gruppen 15–74 år som tillkommit i Sverige under det senaste decenniet utgjordes enligt SCB 272 000 personer – eller nästan 90 procent – av utrikes födda personer. Än tydligare var utvecklingen i den mest arbetsföra gruppen 25–64 år, där antalet sysselsatta bland inrikes födda minskade med 58 000 personer mellan 2001 och 2012, medan antalet sysselsatta bland utrikes födda ökade med 256 000 personer under samma period. Det framstår för utskottet som uppenbart att de människor som har kommit till Sverige från andra länder har varit ett värdefullt tillskott på den svenska arbetsmarknaden under 2000-talet och har bidragit till att lindra en negativ demografisk utveckling som i förlängningen hotar att undergräva den svenska välfärdsmodellen.

Det är samtidigt viktigt att notera att utrikes födda har haft en svårare väg in på den svenska och europeiska arbetsmarknaden än inrikes födda, i synnerhet efter krisen. OECD konstaterar att sysselsättningen är den viktigaste enskilda faktorn för migranternas skattesaldo, särskilt i stater med generösa välfärdssystem. Om man lyckas höja invandranas sysselsättningsgrad till den infödda befolkningens, skulle statsfinanserna i många OECD-länder stärkas avsevärt. Det är ur bl.a. detta perspektiv problematiskt att det skilde nästan 10 procentenheter i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda enligt SCB:s arbetskraftsundersökning för det första kvartalet 2014. Även skillnaden i arbetslöshet var ca 10 procentenheter. Det framstår som uppenbart för utskottet att denna skillnad måste minska genom att trösklarna görs lägre för att utrikes födda ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Utskottet vill i sammanhanget också uppmärksamma att det i SCB:s sysselsättningsprognos 2013 studeras två scenarier för arbetsmarknadsutvecklingen till 2035. Enligt nollscenariot, där förvärvsfrekvensen och medelarbetstiden antas ligga kvar på den nivå som observerades år 2011 för olika befolkningsgrupper, ökar försörjningsbördan (dvs. hur många människor det går på varje förvärvsarbete i åldern 16–74 år) med hela 10 procent till 2,34 år 2035. En av nycklarna till att uppnå den mer gynnsamma utveckling som skisseras i huvudscenariot är att de utrikes föddas förvärvsfrekvens ökar och närmar sig de inrikes föddas.

Riksrevisionens rapport

Utskottet kan konstatera att regeringen har tagit många viktiga initiativ till att minska trösklarna för utrikes födda, framför allt etableringsreformen, men

även bl.a. åtgärder för att förbättra svenskundervisningen för invandrare. Regeringen har också infört nystartsjobb och instegsjobb, vilka är två former av subventionerade anställningar som syftar till att stimulera arbetsgivare att anställa nyanlända. Nystartsjobben och instegsjobben har varit föremål för granskning av Riksrevisionen, som har presenterat sina slutsatser i rapporten *Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?* (RiR 2013:17).

Med utgångspunkt i vad som redovisas i granskningen kan utskottet, i likhet med regeringen, instämma i Riksrevisionens övergripande bedömning att instegsjobb och nystartsjobb i stort sett fungerar som avsett och att stöden medför att fler nyanlända på sikt närmar sig den ordinarie arbetsmarknaden. Utskottet kan konstatera att granskningen visar att nystartsjobben – trots en lägre subventionsgrad – framstår som mer attraktiva för arbetsgivare än instegsjobb och andra former av anställningsstöd. Enligt Riksrevisionen kan detta bl.a. förklaras med att skillnaden i faktisk subventionsnivå mellan instegsjobb och nystartsjobb minskar med ökad lön. Kravet på obligatoriska försäkringar vid instegsjobb gör att skillnaden minskar ytterligare.

Granskningen visar att såväl instegsjobbare (69 procent) som nystartsjobbare (80 procent) i signifikant högre utsträckning än en kontrollgrupp (64 procent) har kunnat gå vidare till ett lyckat arbetsmarknadsutfall i form av en osubventionerad anställning på hel- eller deltid eller till reguljär utbildning. Särskilt bra har det gått för de nystartsjobbare som haft instegsjobb innan, där övergången till arbete eller utbildning är hela 86 procent. På samma sätt ökar andelen instegsjobbare som övergått till ett lyckat arbetsmarknadsutfall till 89 procent om även övergång till nystartsjobb räknas in.

Mot bakgrund av bl.a. dessa uppgifter anser utskottet att de båda stödformerna fyller olika, och var för sig viktiga, funktioner för de nyanlända, och att detta överväger den nackdel som en eventuell undanträngning av instegsjobb med nystartsjobb skulle kunna utgöra. Som framhålls av såväl Riksrevisionen som regeringen bildar de två stöden en väl fungerande kedja från instegsjobb via nystartsjobb till en osubventionerad anställning. Instegsjobben fyller också en viktig funktion jämfört med nystartsjobben eftersom instegsjobben ska kombineras med sfi-undervisning. Det är enligt utskottets mening viktigt att nyanlända med en svag ställning på arbetsmarknaden kan få hjälp att sänka den tröskel som begränsade språkkunskaper utgör, samtidigt som de är aktiva på arbetsmarknaden.

I det sammanhanget vill utskottet uppmärksamma att granskningen visar att de instegsjobb som skapats hittills har haft en genomsnittlig tjänstgöringsgrad på nära 80 procent och att mer än hälften av anställningarna har varit på heltid, vilket enligt Riksrevisionen kan öka risken för avhopp och förseningar inom sfi. Det är enligt Riksrevisionen därmed viktigt att Arbetsförmedlingen bedömer att föreslagna instegsjobb verkligen är möjliga att kombinera med sfi-studier. Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att en anvisning till instegsjobb måste vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad, vilket innebär att

en anvisning får göras endast om den framstår som lämplig både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Sammanfattningsvis delar utskottet regeringens bedömning att Riksrevisionens granskning är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med uppföljningen av instegs- och nystartsjobben. Utskottet förutsätter att regeringen och Arbetsförmedlingen tar till vara de synpunkter på deras arbete som Riksrevisionen har lämnat.

Därmed anser utskottet att regeringens skrivelse 2013/14:199 kan läggas till handlingarna.

Regelverket för nystarts- och instegsjobb

När det gäller det socialdemokratiska förslaget om att införa hårdare krav för de arbetsgivare som anställer med nystartsjobb kan utskottet inledningsvis konstatera att syftet med subventionerade anställningar är att stimulera arbetsgivare att anställa även arbetssökande med lägre förväntad produktivitet genom att staten bidrar med någon form av kompensation. Eftersom en arbetsgivare inte har någon skyldighet att anställa en viss arbetstagare kommer de krav som ställs på en potentiell arbetsgivare alltid att behöva vägas mot risken att ingen anställning kommer till stånd. Ett exempel på detta är att det inte någonstans i det nuvarande regelverket på det arbetsmarknadspolitiska området finns något generellt krav på kollektivavtal för arbetsgivare som vill åta sig att ta emot en arbetssökande i en arbetsmarknadspolitisk insats eller anställa en person med en subventionerad anställning. Ett annat exempel är att regeringen 2011 mildrade kraven på arbetsgivare som vill anställa personer med lönebidrag, eftersom Arbetsförmedlingen hade svårt att hitta lönebidragsplatser.

Utskottet noterar också att det av Riksrevisionens rapport framgår att kravet på försäkringar likvärdiga med kollektivavtal är en av de viktigaste orsakerna till att det skapas få instegsjobb. I enkäterna till s.k. etableringsförmedlare framhåller hela 40 procent att arbetsgivare upplever kraven på förmåner och försäkringar som betungande och som ett skäl till att det inte skapas fler instegsjobb. Vidare uppger 31 procent av etableringsförmedlarna att ett slopande av försäkringskravet skulle vara en av de viktigaste regeländringarna för att skapa fler instegsjobb. Riksrevisionen anför att granskningen har visat att om försäkringskravet togs bort skulle det förmodligen skapas fler instegsjobb. Riksrevisionens granskning visar också att försäkringskravet är en central orsak till att nystartsjobben tränger undan instegsjobb.

Utskottet kan konstatera att det teoretiskt vore möjligt att komma åt nystartsjobbets undanträngning av instegsjobb genom att ställa krav på försäkringar även för nystartsjobb på det sätt som Socialdemokraterna föreslår. Utskottet gör emellertid bedömningen att det då skulle komma att skapas betydligt färre nystartsjobb, en bedömning i linje med att Riksrevisionen funnit att kravet på försäkringar har minskat antalet instegsjobb. Därmed skulle den viktiga etableringskedja som instegsjobben och nystartsjobben utgör riskera

att försvagas och färre nyanlända ges chansen på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet kan konstatera att Riksrevisionen heller inte lämnar någon rekommendation till regeringen om att införa hårdare krav på arbetsgivare för att få anställa med nystartsjobb.

Utskottet noterar i sammanhanget slutligen att Utredningen om åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i sitt nyligen avlämnade betänkande (SOU 2014:16) har påpekat risken för att personer som anställs med nystartsjobb får alltför generösa villkor, framför allt när det gäller lön. Såväl Arbetsförmedlingen som Skatteverket har enligt vad utredningen anför uppmärksammat att ett antal arbetsgivare ingår anställningsavtal på en betydligt högre nivå än vad som regleras i kollektivavtal.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utskottet inte att det är lämpligt att införa hårdare krav på arbetsgivare som kan tänka sig att anställa nyanlända med nystartsjobb. Motion 2013/14:A13 (S) avstyrks.

När det gäller påståendet i en sverigedemokratisk motion om att de villkor som är förenade med att få anställning med stöd i form av instegsjobb eller nystartsjobb innebär ett missgynnande på grund av etnisk tillhörighet vill utskottet anföra följande. De villkor som en person som anställs med instegs- eller nystartsjobb måste uppfylla för att arbetsgivaren ska vara berättigad till en subvention har inte med personens etnicitet att göra. Det avgörande är i stället om personen är nyanländ till Sverige och inom de senaste tre åren har beviljats uppehållstillstånd eller uppehållskort. Utskottet kan vidare konstatera att frågan om arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till bl.a. nyanlända behandlas i förarbetena till diskrimineringslagen (2008:567) och där inte bedöms utgöra något problem i diskrimineringshänseende.

Utskottet kan konstatera att de principiella invändningar mot instegsjobb och nystartsjobb för nyanlända som framförs i den sverigedemokratiska motionen saknar grund. De invändningar som anförs gällande insatsernas effektivitet har utskottet redan bemött ovan. Motion 2013/14:A12 (SD) yrkandena 1 och 2 bör därför avslås av riksdagen.

Reservationer

1. Subventionerade anställningar för nyanlända (S, V)

av Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Johan Andersson (S), Kerstin Nilsson (S), Anna-Lena Sörenson (S) och Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A13 av Ylva Johansson m.fl. (S),

avslår motion

2013/14:A12 av Mattias Karlsson (SD) yrkandena 1 och 2 samt

lägger skrivelse 2013/14:199 till handlingarna.

Ställningstagande

Nystartsjobben skiljer sig från instegsjobben på så sätt att de inte räknas som ett arbetsmarknadspolitiskt program. Till skillnad mot när det gäller instegsjobben ställs inga krav på att anställningen ska omfatta försäkringar och förmåner som är likvärdiga med kollektivavtal. Vi menar att detta sannolikt är ett bakomliggande skäl till att nystartsjobben tränger undan instegsjobben. En annan orsak är att nystartsjobben kvalificerar för arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen, vilket på sikt kan hålla nere kommunernas kostnader för försörjningsstöd.

Riksrevisionen rekommenderar att det ska ställas samma krav på förmåner och försäkringar på både instegsjobb och nystartsjobb.

Personer som är nya på den svenska arbetsmarknaden kan antas sakna egna kontaktnät. De nyanlända måste därför anses befinna sig i en utsatt situation. Vi menar att kollektivavtal är en försäkran om schysta villkor och en bra start på svensk arbetsmarknad. Vi förslår därför att det ska krävas försäkringar och förmåner som är likvärdiga med kollektivavtal för att en person ska kunna anställas på ett nystartsjobb. Oavsett vilken av subventionerna som används bör den ge likvärdig trygghet för individen. Samtidigt kan det bidra till att arbetsgivare inte väljer en anställningsform framför en annan, som nu är fallet.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2013/14:A13 (S) tillstyrks. Skrivelse 2013/14:199 läggs till handlingarna.

2. Subventionerade anställningar för nyanlända (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:A12 av Mattias Karlsson (SD) yrkandena 1 och 2,

avslår motion

2013/14:A13 av Ylva Johansson m.fl. (S) och

lägger skrivelse 2013/14:199 till handlingarna.

Ställningstagande

Riksrevisionen flaggar för att de positiva resultat som tillskrivs instegsjobb-reformen kan bero på att de mest resursstarka nyanlända är de som har lättast att få sådana jobb och senare ett ordinarie arbete. Med stor sannolikhet skulle alltså många av dem som erhåller ett osubventionerat arbete efter instegsjobben ha klarat sig lika bra eller nästan lika bra även om instegsjobben inte fanns. Det finns därför starka skäl att ifrågasätta värdet och samhällsnyttan med reformen. Att regeringen vid instegsjobbets införande valde ett system som innebär att det inte skapas några jämförelsegrupper är högst anmärkningsvärt och omöjliggör en säker utvärdering av systemets utfall och samhällsnytta. Den statistiska analys som Riksrevisionen hänvisar till visar dock att instegsjobbare inom en treårsperiod inte hade högre sannolikhet att erhålla en osubventionerad anställning än dem som inte fått instegsjobb.

Vid sidan av den tveksamma samhällsnyttan och brister i regelverket bygger instegsjobben också på en ur moraliskt hänseende mycket svårförklarad princip. Instegsjobben gör skillnad på människor utifrån etnisk bakgrund och är således en diskriminerande åtgärd. Vissa arbetslösa ges, enbart på basis av sin etniska bakgrund, konkurrensfördelar i form av kraftiga lönesubventioner som andra arbetslösa inte har rätt till. Positiv särbehandling av en grupp i samhället innebär per automatik negativ särbehandling av en annan grupp. Mot bakgrund av ovanstående föreslår Sverigedemokraterna att instegsjobben ska slopas.

Beträffande nystartsjobben finns även här regelverk som gynnar nyanlända invandrare i förhållande till andra grupper. Sverigedemokraterna föreslår att även regelverket för nystartsjobb förändras så att ingen missgynnas på basis av sin etniska tillhörighet eller vistelsetid i landet.

Att det aldrig ska löna sig att begå brott är en viktig princip för Sverigedemokraterna. De delar av regelverket för nystartsjobb som ger kriminella särskilda privilegier i förhållande till andra grupper ska avskaffas.

Vad som ovan anförts om instegsjobb och nystartsjobb bör riksdagen ge regeringen tillkänna. Det innebär att motion 2013/14:A12 (SD) yrkandena 1 och 2 tillstyrks. Skrivelse 2013/14:199 läggs till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Skrivelse 2013/14:199 Riksrevisionens rapport om subventionerade anställningar för nyanlända.

Följdmotionerna

2013/14:A12 av Mattias Karlsson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om instegsjobben.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nystartsjobben.

2013/14:A13 av Ylva Johansson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kollektivavtal vid nystartsjobb.